

HANEFÎ ÂLİMLERE GÖRE
HADİS USÛLÜ

RADIYYUDDİN İBNÜ'L-HANBELÎ
MUHAMMED MURTAZA EZ-ZEBÎDÎ

Yayına hazırlayan
ABDULFETTÂH EBÛ GUDDE

Çeviren
TAHSİN KAZAN

TAKDİM

RADIYYUDDÎN İBNÜ'L-HANBELÎ

Radiyyuddîn ibnu'l-Hanbelî 908 (1502) yılında Halep'te doğdu. İlk derslerini babasından, Kur'ân ilimlerini Ahmed b. Hüseyin el-Bâkizî'den aldı. Arap gramerine dair okumalarını Abdurrahman b. Fahrünnisâ ve Şehâbeddin Ahmed el-Hindî'den okudu. Hadis öğrenimini Halep'te Muhammed b. Şa'bân ed-Deyrûtî'den gördü ve icâzet aldı. Sair ilimlere dair okumalarını Muhammed el-Hanâcirî ve Veliyyüddin eş-Şirvânî'den yaptı. Halepli Mûsâ er-Resulî'den belâgat dersleri, Burhâneddin İbrâhim el-İmâdî'den ise diğer konularda dersler aldı. Şeyhülislâm Mahmûd el-Belyûnî, Şeyhülislâm Şemseddin İbnü'l-Minkâr, Şeyhülislâm Kadı Muhibbüddin Muhammed b. Eyyûb ed-Dimaşkı ve Şeyh Şemseddin el-Esedî gibi birçok talebe yetiştirdi. Halep'te başmüdürrislik yaptı. Kuvvetli bir hâfızaya ve iyi bir muhâkeme gücüne sahip olduğu kaydedilen İbnü'l-Hanbelî, yetmiş aşkın eser kaleme aldı. Ayrıca kendisinden bahsedilen kaynaklarda iyi bir şair olduğu da ifade edilmektedir. 971/1563 yılında vefat etti.

MUHAMMED MURTAZA EZ-ZEBÎDÎ

1145 (1732) yılında Hindistan'da doğdu. Hayatı boyunca ilim tahsili ve hadis semâi için çokça seyahatte bulundu ve bir kısım fakih ve ulemâdan dersler aldı. Kısa zamanda fazileti, ilmi, hıfzı ve rivayetiyle tanınarak hocalarından icâzetler aldı. Eserlerinde kendilerinden öğrenim gördüğü ve icâzet aldığı 300'ü aşkın hocasından bahsetmektedir. Yazımı yedi yıl süren eseri Tâcü'l-'arûs'u tamamlayınca şöhreti iyice yayıldı. Ardından selâf usûlüne uygun hadis imlâsını başlattı. Vermiş olduğu umûmi dersleri ve imlâ meclisleri geniş kitlelerce sevilip sayılmasına, bu da devlet ricâlî nezdinde saygınlığının artmasına vesile oldu. Kendisinden ders ve icâzet alanlar arasında İbnü'l-Cevherî, Abdurrahman b. Hasan el-Cebertî, Abdülkâdir b. Muhammed el-Muaskerî, Ebû Re's el-Muaskerî, Ali b. Muhammed Saîd es-Süveydî gibi tanınmış âlimler bulunmaktadır. Zebîdî'nin 140 civarındaki eserinin çoğu küçük hacimli kitaplar ve risâleler şeklindedir. 1205/1791 yılında vefat etti.

ABDUFETTAH EBÛ GUDDE

Son dönemlerin önde gelen hadisçilerindendir. Halep'te doğdu (1917). Ezher'den mezun oldu (1948). Ardından bu üniversitenin Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nde ihtisas yaptı. Şam Üniversitesi'nde öğretim üyeliğine başladı (1961). Riyad Şeriat Fakültesi'ne geçti (1965). Suriye'de Baasçılar tarafından bir yıl hapsedildi (1966). Şeriat Fakültesi'nde on yıl süreyle profesör olarak hadis, hadis usulü ve fıkıh usulü dersleri okuttu. Riyad'da vefat etti (1997). Muhammed Zâhid el-Kevserî'nin öğrencisi, Muhammed Avvâme'nin hocası, M. Emin Saraç'ın yakın arkadaşı idi. Hadis, hadis usulü, akaid, tasavvuf, Arap dili ve edebiyatı, tarih, öğretim metotları gibi çok geniş yelpazede yetmişten fazla çalışması bulunmaktadır. Titiz ve derinlemesine inceleme yapması nedeniyle İslâmî ilimler alanında büyük bir saygı kazanmıştır. Klasik kaynaklarda adeta gizli kalmış olan bilgileri ince bir işçilikle aydınlığa çıkarması kitaplarını herkesin müracaat etmek zorunda olduğu çalışmalar haline getirmiştir. *Mevzû Hadisler, Bir Eğitimiçi Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları, Zamanın Kıymeti* Türkçeye çevrilen eserleri arasındadır.

TAHSİN KAZAN

1974 yılında Bingöl'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bingöl'de tamamladı. 1985 yılında Arapça ve dinî ilimlerde eğitimini tamamlamak için bölgede faaliyet gösteren özel kurumlarda dersler aldı. 2002 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni, 2008 yılında Ankara İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. 2010 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Kelam Ana Bilim Dalında yüksek lisans yaptı. 2018 yılında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Bilim Dalında doktorasını bitirdi. 2019 yılından itibaren Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Hadis Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. 2021 yılında doçent olan yazar, evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

KAFVU'L-ESER FÎ SAFVÎ ULÛMÎ'L-ESER İBNÜ'L-HANBELÎ

KİTABA DAİR BİRKAÇ SÖZ 13

MÜELLİFİN HAYATI 16

Eserleri 18

Açıklama 23

İbnu's-Salâh'ın Mukaddime'si 24

MUKADDİME İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR 27

Şerh Yazanlar 27

İhtisar Edenler 28

Haşiyeye Yazanlar 29

Nazm Edenler 29

NUHBETÜ'L-FİKER 32

Nuhbetü'l-fiker Hakkında Birkaç Söz 32

Nuhbetü'l-fiker'i Şerh Edenler 32

Manzum Haline Getirenler 34

Kafvu'l-eser fi safvi 'ulûmi'l-eser 37

KAFVU'L-ESER FÎ SAFVÎ ULÛMÎ'L-ESER (FÎ'L-MUSTALAH 'ALÂ MEZHEBÎ'S-SÂDETİ'L- HANEFİYYE)

Mukaddime 38

Mütevâtir Hadis 45

Meşhur Hadis 45

Aziz Hadis 46

Garip Hadis 46

Mütevâtir Dışındaki Bütün Hadislerin Âhâd Olması 47

(HÜKÛM AÇISINDAN HADİSLER) 49

Sahih ve Hasen Hadislerin Taksimi 49

Sahih ve Hasen Hadisin Dereceleri 49

Sahih ve Hasen Hadis Ravisinin Hadiste Ziyadede Bulunması	56
Mahfûz, Şazz, Maruf ve Münker Hadisler	58
İ'tibar, Mütabaat ve Şevahid	59
Muhkem, Muhtelifü'l-Hadis, Nâsîh, Mensûh	60
Merdud Olan Hadisler	61
Muallak Hadis	61
Mürsel Hadis	61
Mu'dal	63
Münkati'	63
Râvisinden Kaynaklanan Ta'n Sebebiyle Merdûd Hadisler	66
1. Mevzû	66
2. Metrûk Hadis	66
3. Fahşü'l-Galat	67
4. İtkândan Gaflet	67
5. Münker	67
6. Mu'allel	67
7. Müdrec	67
Maklûb	68
Muztarib	69
Musahhaf ve Muharref	69
Hadiste İhtisâr	71
Mânâ ile Rivayet	72
Garîbü'l-hadîs	72
8. Cehâletü'r-Ravî	72
Mübhem Hadisin Hükümü	73
Mechûlü'l-ayn	74
9. Bid'at	75
Merfû, Mevkuf, Maktû	76
Sahâbî	77
Tâbiîn	78
Muhadramûn	79
Merfû Hadisin Kısımları	83
Müsned	83
Âlî ve Nâzil İsnad	83
Rivayetü'l-Akran ve Büyük Ravilerin	
Küçük Ravilerden Rivayeti	86
Müdebbec	86
Sabık ve Lahık	87
Mühmel	87
Müselsel	90
Hadis Tahammul Yolları	90
Hadis Edâ Yolları	93

MÜTTEFİK VE MÜFTERİK, MÜ'TELİF VE MUHTELİF, MÜTEŞÂBİH	95
Ravi Tabakalarını Bilmek	96
Cerh, Ta'dil ve Cehalet Yönünden Râvilerin Durumunun Bilinmesi	96
Ravilerin İsim ve Künyelerinin Bilinmesi	98

**BULGATU'L-ERİB FÎ MUSTALAHİ
ÂSÂRİ'L-HABİB
MURTAZÂ EZ-ZEBÎDÎ**

ESERE DAİR	107
-------------------------	------------

MÜELLİF'İN HAYATI	112
Doğumu, Yetiştirilmesi ve Rihleleri	113
Hocaları	114
İnsanlarla İlişkisi ve İnsanların Yanında Makbul Olma Durumu	124
Eserleri	130
Esere Takriz Yazarlar	138
Şiirlerinden Bir Demet	141
Fiziki Özelliği ve Ahlakı	144
Vefatı	144

**BULGATU'L-ERİB FÎ MUSTALAHİ
ÂSÂRİ'L-HABİB**

MUHAMMED MURTEZA B. MUHAMMED EZ-ZEBÎDÎ

Mütevâtir	151
Âhâd	152
Garîb	152
Ferd-i Mutlak	152
Azîz	152
Meşhûr	152
Makbûl Haberler	153
Şaz / Mahfûz	154
Münker / Ma'ruf	154
Muhkem	155
Muhtelifu'l-Hadîs	155
Nâsîh / Mensûh	155
Ferd-i Nisbî	155
Mutâbaa / Şâhid	155
İtibar	155

Merdûd	156
Muallak	156
Mürsel	156
Mu'dal	157
Münkatı'	157
Müdelles	157
Mevzû	157
Metrûk	158
Münker	158
Muallal	158
Müdreu's-Sened	158
Müdreu'l-Metin	158
Maklûb	159
Mezîd	159
Muztarib	159
Musahhaf	159
Muharref	160
Mubhem	160
Meçhulu'l-Ayn	160
Meçhulu'l-Hâl	161
Muhtalit	161
Merfû Hadis	162
'Âli ve Nâzil İsnadlar	162
Akran Rivayeti	162
Mudebbec	163
Rivayetu Ekâbir 'an Sağair (Büyüklerin Küçüklerden Rivayeti)	163
Sâbık ve Lâhık	163
Müselsel	164
Müttefik ve Müfterik	165
Mu'telif ve Muhtelif	165
Müteşâbih	165
Edâ Sigaları	165
Ravilerin Ahvallerinin Bilinmesi	166

EKLER

EK 1	172
EK 2	182
DİZİN	185